

2. Наугольник, Л. Б. (2015). Психологія стресу: підр. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 324 с.

3. Титаренко, Т. М., Лепіхова, Л. А. (2006). Психологічна профілактика стресових перевантажень серед шкільної молоді: науково-методичний посібник. Київ: Міленіум, 204 с.

ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПОТРЕБОВО-МОТИВАЦІЙНОЇ СФЕРИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СТУДЕНТІВ

УДК 159.9:378.14

Браніцька Тетяна Ромуальдівна,
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри
психолого-педагогічної освіти та соціальних наук
КЗВО «Вінницька академія безперервної освіти»

Юрчак Анастасія Василівна,
студентка спеціальності 053 Психологія
КЗВО «Вінницька академія безперервної освіти»

Анотація. В роботі розглянуті психологічні особливості формування мотивації навчальної діяльності. Продемонстровано важливість вивчення мотивів навчальної діяльності студентів для підвищення ефективності навчального процесу та вдосконалення професійної підготовки майбутніх психологів. Для вивчення навчальної мотивації студентів-психологів було проведено дослідження з використанням психологічних методик. Результати емпіричного дослідження представлені у статті.

Ключові слова: мотив, студенти, студенти-психологи, потреби, навчальна діяльність.

Актуальність дослідження. У сьогоdnішніх умовах, коли людство, в тому числі студентська молодь, не встигло оговтатися від викликів, пов'язаних з пандемією COVID-19, українці стикаються з новим викликом

– війною, яку розв'язують російські війська на українській землі. Але, незважаючи на жахливу ситуацію, кожен із нас робить усе можливе, щоб наблизити час, коли ми зможемо впевнено дивитися в майбутнє під спокійним небом над головою. Одним із головних завдань студентської молоді є навчання. Бо лише освічене покоління може відбудувати Українську державу як одного з лідерів розвиненого світового суспільства. Основним потенціалом майбутнього фахівця є мотивація, оскільки вона передбачає формування характеру та розвиток особистісних здібностей. Основою розвитку цих психологічних компонентів є система цінностей і потреб, яка координує реалізацію індивідом своїх прихованих внутрішніх здібностей.

Проблема формування мотиваційної сфери особистості сучасного студента стає особливо актуальною у психологічній науці в справжніх умовах суспільного розвитку. Останніми роками в психологічній науковій літературі питанням мотивації учбової діяльності приділяється особлива увага. Це не випадково, оскільки питання про мотиви - це по суті питання про якість учбової діяльності. Переважання зовнішніх, утилітарних мотивів веде до того, що учення набуває формальний характер, відсутній творчий підхід, самостійна постановка учбових цілей. Відомо, що саме негативне або байдуже відношення до учення може бути причиною низької успішності або неуспішності студентів.

Короткий аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми.

Проблема мотивації, в тому числі навчальної та професійної, досить широко розглядалась дослідниками протягом тривалого часу як у нашій країні, так і за її межами. Так, І. Д. Бех, М. Й. Боришевський, К. Левін, Є. П. Халл, Д. Аткинсон, В. Войтко, Р. Гарднер, Дж. Девіс, М. Дригус, А. Дусавицький, В. Маслоу, В. Мерлін, О. Скрипченко, у своїх працях розглядали суть та закономірності феномену мотивації особистості, її структурні складові та їх взаємозалежність. Психологічні аспекти мотивації досліджували Дж. Брунер, В. Вілюнас, Ф. Герцберг, В. Климчук,

Д. Мак-Клеланд, А. Реан, С. Рубінштейн, Х. Хекхаузен та інші вчені. Питання мотивації навчання привертала увагу, Д. Ельконіна, Г. Костюка, О. Леонтьєва, С. Максименка та інших вчених.

Мета наукової статті полягає у розкритті потреб та мотивів студентів до професійної діяльності.

Завдання статті:

1. Запропонувати психодіагностичний інструментарій дослідження потреб та мотивів студентів до професійної діяльності.

2. Емпірично дослідити особливості потребово–мотиваційної сфери студентів до професійної діяльності.

Методи: аналіз, синтез, узагальнення; **та методики:** «Тест-опитувальник для визначення рівня професійної спрямованості студентів» Т. Д. Дубовицької, «Методикою для діагностики навчальної мотивації студентів» А. А. Реана і В. А. Якуніна, модифікація Н. Ц. Бадмаєвой, методикою «Шкала академічної мотивації» Т. О. Гордєєвої, О. А. Сичова, Є. Н. Осіна

Виклад основного матеріалу. Мотивація визначається як система психодинамічної регуляції, яка організовує діяльність для досягнення певної мотивації та регулює діяльність для формування установок і уявлень людини про навколишній світ. Мотивація - це зрушення в людині та її діяльності, під час якого змінюються цінності, значення та цільові орієнтації (Бугрименко, А. Г., 2006).

Одним із важливих завдань навчання майбутніх фахівців є посилення професійної спрямованості, яка передбачає внутрішнє прийняття цілей, інтересів і тенденцій професійної діяльності, формування професійних ідеалів і ціннісних орієнтацій. Висока професійна спрямованість, ціннісне професійне ставлення спонукають фахівців до постійного самовдосконалення, сприяють професійному розвитку, постійно досягають нових вершин, забезпечуючи особисту самоактуалізацію.

Теоретичний аналіз проблеми дослідження особливостей потребово-мотиваційної сфери до професійної діяльності зумовлює необхідність емпіричного дослідження шляхом проведення експерименту. Для реалізації поставленої мети було обрано наступні методики: тест опитувальник для визначення рівня професійної спрямованості студентів Т. Д. Дубовицької; методика «Шкала академічної мотивації» (ШАМ) Т. О. Гордєєвої, О. А. Сичова, Є. Н. Осіна; методика діагностики мотивів навчальної діяльності студентів по А. О. Реан та В. О. Якуніна (у модифікації Н. Ц. Бадмаєвої); «Методика діагностики мотивації досягнення успіху студентів у ВНЗ» С. О. Пакуліної. В емпіричному дослідженні потреб та мотивів студентів до професійної діяльності взяли участь 70 осіб – студентів спеціальності психологія.

За результатами проведеної методики «Тест- опитувальник для визначення рівня професійної спрямованості студентів» Т. Д. Дубовицької було виявлено такі результати (Рис.1).

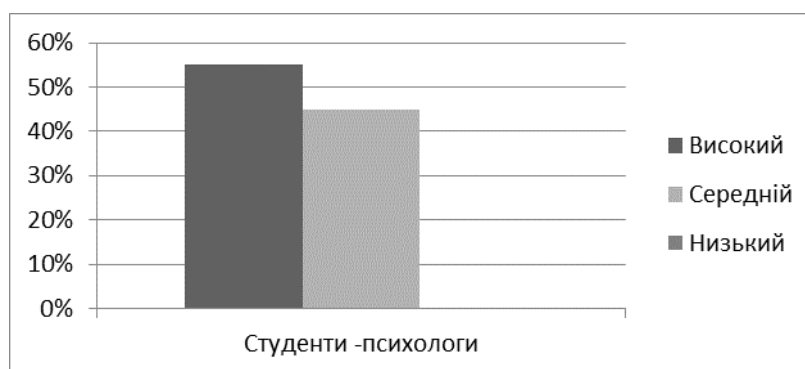

Рис. 1 Результати дослідження за методикою «Тест- опитувальник для визначення рівня професійної спрямованості студентів» Т. Д. Дубовицької

Серед студентів спеціальності «Психологія» 45% досліджуваних проявляють середній рівень та 55% високий рівень, низький рівень професійної спрямованості відсутній. Це свідчить про те, що студенти мотивовані до вивчення обраної спеціальності та прагнуть максимально опанувати обрану спеціальність і фах. Студенти бачать у своїй кар'єрі

більше перспектив і саморозвитку, у вільний час займаються справами, пов'язаними з майбутньою кар'єрою, більшою мірою розглядають обрану сферу діяльності як кар'єру. стати частиною їх власного життя.

За методикою А. О. Реана, В. О. Якуніна «Діагностика навчальної мотивації студентів» (у модифікації Н.Ц. Бадмаєвої), методика показує розподіл мотивів навчання за такими 7 шкалами: 1 шкала – комунікативні мотиви, 2 – мотиви уникнення невдач, 3 – мотиви престижу, 4 – професійні мотиви, 5 – мотиви творчої самореалізації, 6 – навчально-пізнавальні мотиви, 7 – соціальні мотиви (Рис. 2).

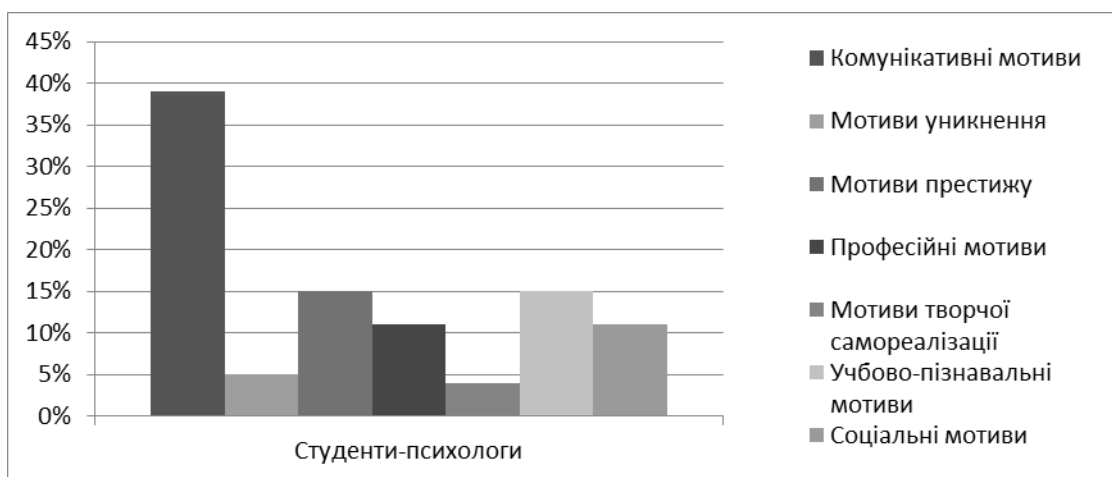

Рис. 2 Результати дослідження за «Методикою для діагностики навчальної мотивації студентів» (А.А. Реана і В.А. Якуніна, модифікація Н.Ц. Бадмаєвой)

Аналізуючи результати дослідження (Рис.2), спостерігаємо, що у студентів-психологів переважає шкала «Комунікативні мотиви». Студенти-психологи визначають комунікативну мотивацію як найважливішу, оскільки вона пов'язана з деталями професійної діяльності практичного психолога.

Мотив престижу – студенти обрали професію психолога, бо вона наразі досить престижна та популярна.

Соціальна мотивація пов'язана з різними взаємодіями учнів з іншими людьми. Ці мотиви проявляються в прагненні студентів зайняти місце у стосунках з іншими, отримати визнання, бути авторитетом у колективі та принести користь суспільству.

Мотивація творчої самореалізації орієнтована на творчий підхід до навчання та майбутньої професійної діяльності студента.

Вибір професійної мотивації свідчить про бажання студентів стати кваліфікованими фахівцями, в яких вони бачать реалізацію своєї особистості та усвідомлюють важливість обраної спеціальності.

За результатами обробки даних за методикою «Шкала академічної мотивації» Т. О. Гордєєвої, О. А. Сичова, Є. Н. Осіна було визначено середнє значення для кожної шкали академічної мотивації серед досліджуваних студентів (Рис. 3).

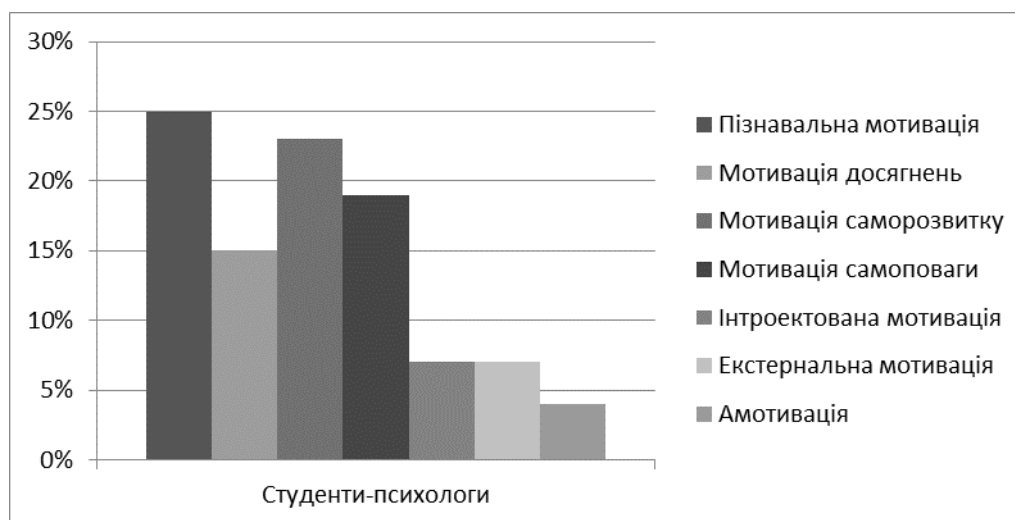

Рис. 3 Результати обробки даних за методикою «Шкала академічної мотивації» Т. О. Гордєєвої, О.А. Сичова, Є.Н. Осіна

Отже, у опитаних респондентів переважає пізнавальна мотивація, мотивація саморозвитку, менш вираженими є мотивація досягнень та мотивація самоповаги. Менше виражена інтроєктована та екстернальна мотивація та найменші показники отримано за шкалою амотивації. Для

студентів-психологів найбільш важливим є внутрішній мотив, який пов'язаний з інтересом і задоволенням від процесу навчання та бажанням розвивати власні здібностей. Мотивація, пов'язана із задоволенням від виконання складних завдань і бажання підвищити самооцінку та власну значущість завдяки досягненням у навчальній діяльності, також була пов'язана з респондентами. Внутрішня мотивація, пов'язана зі сприйняттям учнями навчання як обов'язку, і зовнішня мотивація, пов'язана з почуттям зовнішнього тиску з боку важливих людей і вчителів, відігравали меншу роль. Найменш виражена мотивація недостатньої поінформованості та інтересу до навчання.

Для більш глибокого аналізу мотивації студентів ми також використовували «Методика діагностики мотивації досягнення успіху студентів у ЗВО» С. О. Пакуліної. За результатами обробки даних визначити середнє значення для кожної шкали та рівень мотивації студентів-психологів до успіху (табл 1).

Таблиця 1

Ієрархія мотивів досягнення успіху у ЗВО студентів-психологів

Шкали	Ранг
ЕКСТЕРІОРИЗАЦІЯ УСПІХУ	
Успіх-удача	5
Успіх-матеріальний рівень	6
Успіх-визнання	8
Успіх-влада	7
ІНТЕРІОРИЗАЦІЯ УСПІХУ	
Успіх-результат власної діяльності діяльності	4
Особистий успіх	5
Успіх-психічний стан	1
Успіх - подолання перешкод	2
Успіх-покликання	3

Аналізуючи отримані результати спостерігаємо, що на першому місці у студентів-психологів «успіх-психічний стан», для них важливим є визнання успіху, як емоціоного підйому, переживання задоволення від отриманого результату. Наступним є «успіх- подолання перешкод» для них успіх визначається як досягнення, що відображається в результаті подолання перешкод внаслідок певних дій. Третій ранг – «успіх-покликання», вони орієнтуються на процес, відчують власну життєву значущість, та важливість обраної професії.

Таким чином, можна зробити **висновки**, що навчальна мотивація – це сукупність мотивацій, які спонукають студентів-психологів до навчання, пояснюють їхню діяльність у навчальному процесі. Від мотиваційних структур і домінуючих мотивацій залежить ефективність навчальної діяльності студентів, оволодіння професійною компетентністю. Мотивація непостійна, її необхідно враховувати, щоб зрозуміти ієрархії мотивів навчальної діяльності та ймовірність впливу на них.

Аналізуючи результати, емпіричного дослідження спостерігаємо високий рівень професійної спрямованості. Професію психолога вони визнають, як одну із престижних. Визначаючи рівень професійної спрямованості студенти визначають комунікативну мотивацію як найважливішу, оскільки вона пов'язана з деталями професійної діяльності практичного психолога.

Для психологічних спеціальностей найважливішою є внутрішня мотивація, яка пов'язана з інтересом і задоволенням від процесу навчання та бажанням розвивати власні здібності. Мотивація пов'язана із задоволенням від виконання складних завдань і бажання підвищити самооцінку та власну значущість.

Подальші дослідження полягають у розробленні та апробація тренінгової програми підвищення потребово-мотиваційної сфери до професійної діяльності студентів.

Список використаної літератури

1. Бугрименко, А. Г. (2006). Внутрішня і зовнішня навчальна мотивація у студентів педагогічного ВНЗ. Психологічна наука і освіта, (4), 28. [українською мовою]
2. Матохнюк, Л. О., Браніцька, Т. Р., Шпортун, О. М. (2021). Психодіагностика: діагностичний інструментарій навчально- методичний посібник. Вінниця: 559 с. [українською мовою]
3. Чепурко, л. С. (2020). Розвиток мотивації здобувачів вищої освіти до професійної діяльності у процесі навчання. Організатори семінару, 198. [українською мовою]

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ІНКЛЮЗИВНИМ РОЗВИТКОМ МІСТА: ДОСВІД ТА ПРАКТИКИ

УДК 352.07

Василенко Надія Володимирівна,
*доктор пед. наук, професор,
зав. кафедри управління та адміністрування
КЗВО «Вінницька академія безперервної освіти»*

Анотація. У статті з'ясовується питання взаємозв'язку між ключовими поняттями «Публічне управління», «Інклюзивне місто» в контексті центру регіонального розвитку суспільства для забезпечення тенденції рівної доступності усіх груп населення до усіх сфер життєдіяльності країни, зокрема і в органах публічної влади; автор розглядає приклади інклюзивної доступності міст Польщі, які на даний час передбачає урахування потреб всіх громадян для забезпечення комфортності життя, повноцінного включення у всі соціальні процеси; для порівняння України та Польщі проаналізовано та виокремлено напрями завдань інклюзивного розвитку міста.